

Maar inmiddels is China de Verenigde Staten ver vooruit wat betreft de ontwikkeling van de CBDC.

Recent heeft de Amerikaanse president Joe Biden aan Saule Omarova, hoogleraar recht aan de Cornell University, een belangrijke rol toegekend in de Amerikaanse financiële wereld. Begin dit jaar schreef Omarova in een rapport dat ze de rol van private banken volledig wil veranderen. Centrale banken zouden meer macht krijgen. Ook heeft Omarova aangekondigd tegen cryptomunten zoals de bitcoin te zijn. Dit lijkt erop te wijzen dat Amerika de komende tijd de economische strijd aan wil binden met China op het gebied van de CBDC.

Hoever is Europa?

De eerste (verkenning)fase is inmiddels afgerond. Hierin deden de landelijke banken en de Europese Centrale Bank een aantal technische experimenten en spraken ze met betrokken partijen. Op 14 juli maakte de ECB bekend de komende twee jaar onderzoek te doen naar het ontwerp van de valuta en de manieren waarop de munt gedistribueerd kan worden. Na deze twee jaar besluit de bank of de digitale euro daadwerkelijk ingevoerd wordt. Met al het bijbehorende papierwerk kan dat nog eens drie jaar duren.

Europa zal dus vermoedelijk pas tussen 2025 en 2030 de digitale euro in de markt zetten. De bank benadrukte dat de komst van digitale valuta niet het eind van het huidige betaalsysteem in Europa zal inluiden, maar een aanvulling zal vormen.

Volgens De Vries is nog niet te voorzien of dit in de praktijk zo zal uitpakken. Gelet op de internationale ontwikkelingen ligt dat in elk geval niet voor de hand. Tegelijk kent een volledige overgang naar CBDC ook nadelen: 'Misschien moet je altijd een fysiek betaalmiddel in stand houden voor problemen, zoals een elektronische black-out.'

Wat zijn de gevaren?

Naast de immense mogelijkheden die deze betaalmogelijkheid biedt, zijn er ook schaduwzijden. Elke digitale munt heeft een unieke code. De centrale bank kan de munt daardoor volgen en weet dus precies in wiens digitale portemonnee deze zich bevindt en daar actie op ondernemen. Handig, als het om witwassen of terrorismebestrijding gaat. Maar de munt biedt ook een ongekende kans om inbreuk te maken op de privacy van burgers. Zo kunnen overheden straks nagaan waar mensen zich bevinden, aan welke producten ze geld uitgeven en hoeveel. Hoewel De Vries privacy belangrijk vindt, ziet hij dat huidige mogelijkheden om anoniem geld van eigenaar te verwisselen, vaak misbruikt worden voor criminele doeleinden. Daarin biedt de CBDC een goed tegenwicht. Daarnaast zijn de meeste betalingen al elektronisch, waardoor is na te gaan wat gebruikers ermee aanschaffen: 'In die zin hebben we de anonimiteit al opgegeven.

Blijkbaar hechten we niet zoveel belang aan privacy. Kijk bijvoorbeeld naar het briefgeheim van vroeger. Tegenwoordig worden telefoondata bewaard en daar hoor je bijna niemand over. Daarin zet CBDC niet echt een nieuwe stap. Ik zie het meer als een graduëel verschil.'

Een ander nadeel is dat overheden straks in staat zijn te bepalen aan welke producten burgers de digitale munt mogen uitgeven en binnen welke termijn. Denk bijvoorbeeld aan de optie dat je wel geld aan huur en gezond eten mag spenderen, maar niet aan fastfood, juridische bijstand, of goede doelen. In China zijn de vooruitzichten apocalyptisch. Zo wordt er op dit moment gewerkt met een sociaalkredietsysteem: Chinese burgers krijgen een bepaalde score op basis van hun gedrag. Vertoon je ongewenst gedrag, dan word je op een zwarte lijst geplaatst en

wordt het problematischer om te reizen of geld te lenen. Peking heeft daarnaast de afgelopen tijd de mogelijkheid getest om digitale valuta op een gegeven moment te laten verdwijnen, bijvoorbeeld om gebruikers aan te moedigen geld snel uit te geven.

Ook in Europa klinken deze geluiden. Zo zei Tom Mutton, directeur van de Bank of England, afgelopen zomer dat het 'nieuwe geld' sneller, goedkoper en veiliger is, maar ook 'programmeerbaar'. Degene die de uitgifte van het geld doet, zoals de staat, zou mede kunnen bepalen waar de ontvanger het geld aan besteedt. 'Er kan een soort sociaal voordelige uitkomst mogelijk zijn. Zo kan een activiteit die als sociaal schadelijk wordt gezien, worden voorkomen', zei Mutton, die tegelijk toegaf dat het ook een 'beknotting van de vrijheid van mensen' kan zijn en daarom een politieke

'Blijkbaar hechten we niet zo veel waarde aan privacy.'

keuze, die door ministers moet worden gemaakt.

Volgens De Vries is dit een gevaarlijke uitspraak. En deze methodiek om uitgaven te sturen is zeker niet gebruikelijk in de economische wereld. 'Economisten stellen zich de vraag wat de meest effectieve manier is om gewenst gedrag te bereiken. Er zijn tal van andere instrumenten. Als het bijvoorbeeld om fastfood gaat, is het logischer om te werken met een suikertaks. De overheid kan er nu ook voor kiezen om alle vestigingen van McDonald's te sluiten. Dat wordt ook niet gedaan. In China zie je dat het met andere ontwikkelingen te maken heeft, zoals een overheid die de controle op financiële systemen terugneemt.'

Daarnaast zou deze methode in Europa op veel tegenstand kunnen rekenen, zegt de hoogleraar. 'Als je bijvoorbeeld CBDC alleen kunt uitgeven aan tabakswaaren en die gaat beperken, kiezen mensen er waarschijnlijk voor om de CBDC niet meer te gebruiken. Ze zullen dan naar andere middelen zoeken om toch te kunnen betalen, denk bijvoorbeeld aan ruilhandel. Daarnaast denk ik niet dat we in de toekomst geld moeten laten vervallen. Wel kun je er bijvoorbeeld voor kiezen om een vorm van rente te vragen als geld niet wordt uitgegeven binnen de gewenste termijn. Overigens gebeurde dat al eerder in de geschiedenis, toen Frankrijk een deel van de Eerste Wereldoorlog financierde met de uitgifte van geld dat na een tijdje aan waarde verloor.'

De mogelijkheden van de CBDC zijn voor overheden een uitkomst. Een digitale munt bespaart geld, voorkomt het creëren van schulden door commerciële banken en maakt het internationale betalingsverkeer veel eenvoudiger. De keerzijde is de mogelijkheid van misbruik door een centraal aangestuurde overheid. De Vries erkent dat: 'Een centraal aangestuurde overheid die misbruik maakt van de CBDC is nooit te voorkomen. Het democratisch stelsel is echter een van de beste systemen om het tegen te gaan. Ik zie het er daarom niet zo snel van komen.' ◀